

Mishnah Yevamot, chapter 12

משנה יבמות פרק יב

(1) The commandment of *halitzah* must be performed in the presence of three judges [who know how to prompt the woman into reciting the proper verses in the manner of judges (see Mishnah 3) and in the presence of an additional two judges, for a total of five], even though all these three are laymen [i.e., not *semuchin* — ordained judges (see

א מצות חליצה בשלושה דינים, ואפילו שלשתן הדיוטות. חליצה במנעל, חליצתה כשרה. באנפילין, חליצתה פסולה. בסנדל שיש לו עקב כשר. ושאין לו עקב, פסול. מן הארכובה ולמטה, חליצתה כשרה. מן הארכובה ולמעלה, חליצתה פסולה: ב חליצה בסנדל שאינו שלו, או בסנדל של עץ, או בשל שמאל בימין, חליצתה כשרה, חליצה

Snhedrin 1:1)]. If the woman performed the *halitzah* with a shoe [made of soft leather], her *halitzah* is valid, [the shoe required for *halitzah* purposes, at the outset, should properly be a sandal made of hard leather (sandals of hard leather once torn cannot be worn, whereas, shoes of soft leather may tear and one would still wear them, thereby one may, by mistake, perform an invalid *halitzah* with it) and should consist of a sole with straps attached for fastening it to the foot]; [but if] with an *anpalya* [shoes or socks made of material or felt], it is invalid; with a sandal to which a heel is attached it is valid, but [if with one] that has no heel, it is invalid. If [the sandal straps are tied] below the knee, it is valid, but if above the knee, it is invalid.

(2) If the woman performed the *halitzah* with a sandal that did not belong to him [the levir], or with a wooden sandal [that was covered in leather], or with the shoe of the left foot [which the levir was wearing] on his right foot, the *halitzah* is valid. If she performed the *halitzah* with a sandal too large [for the levir] in

רבנו עובדיה מברטנורא

א מצות חליצה. ואפילו שלשתן הדיוטות. והא דקרי להו דיינים, שצריך שיהיו יודעים להקרות הפסוקים כעין דיינים. ואע"ג דתנן מצות חליצה בשלשה, צריכין לצרף עמהן שנים אחרים, שתהיה חליצה בחמשה לפרסומי מילתא. והשנים הללו שמוסיפים על השלשה אפילו אין יודעים להקרות: מנעל. של עור רך חליצתו כשרה, אבל לכתחלה לא, גזירה שמא יחלוץ במנעל קרוע מלמעלה, דאפילו כי קרוע מיתב אכרעיה הואיל והוא רך, ואנן מידי דמגין בעינן והא ליבא. אבל סנדל שהוא של עור קשה וכי קרוע לא מיתב אכרעיה, ליבא למגור שמא יחלוץ בסנדל קרוע, הלכך עיקר חליצה בסנדל היא: באנפילאות. כמין בתי רגלים של בגד: חליצתה פסולה. דמידי דמגין בעינן, כתיב הכא (דברים כ"ה) נעלו וכתיב התם (יחזקאל י"ז) ואנעלך תחש, והוא עור: מן הארכובה ולמעלה חליצתה פסולה. שהיו רצועות המנעל קשורות למעלה מן הארכובה: ב בסנדל של עץ כשרה. והוא שיהיה מחופה עור: חליצה בגדול. שהיה הסנדל גדול ממדת רגלו, אם יכול להלוך בו חליצתו

which, however, he is able to walk or with one too small which, however, covers the greater part of his foot, her *halitzah* is valid. If she performed the *halitzah* at night, her *halitzah* is valid. Rabbi Eliezer, however, regards it as invalid [the *halachah* here, follows Rabbi Eliezer]. [If she performed it] with [the levir's] left foot, her *halitzah* is invalid, but Rabbi Eliezer declares it to be valid.

(3) If she removed [the levir's shoe] and spat [see Deuteronomy 25:9], but did not recite [i.e., prior to the *halitzah* she must declare: “My husband's brother refuses to perpetuate his brother's name in Israel — he does not wish to perform the obligation incumbent upon my husband's brother, with me.” (ibid., verse 7). After the *halitzah* she proclaims: “Thus will be done to the man who will not build up his brother's household” (ibid., verse 9)], her *halitzah* is valid [the omission of an act, but not that of a declaration, renders *halitzah* invalid.] If she recited [the declarations] and spat, but did not remove [the shoe], her *halitzah* is invalid. If she removed the shoe and recited, but did not spit: Rabbi Eliezer says, Her *halitzah* is invalid; and Rabbi Akiva says: her *halitzah* is valid. Rabbi Eliezer said [to him]: [Scripture stated], “Thus will be done” [Deuteronomy 25:9, with the emphasis on “done (*yeasah*)”]; anything which is a deed [*ma'aseh*] is an essential condition [and the omission of any act, therefore, renders the *halitzah* invalid]. Rabbi Akiva, however, said to him, From this very text is proof [for my view]: “Thus will be done to the man,” [ibid., with emphasis on “to the man”] — only that which is done to the man [such as removing the shoe, which is an act on the body of the levir. Spitting, therefore, is excluded.]

(4) If a deaf [i.e., deaf mute] levir submitted to *halitzah*; or if a deaf [mute]

רבנו עובדיה מברטנורא

כשרה: או בקטן. ממדת רגלו, אם חופה את רוב רגלו חליצתו כשרה. והלכה כרבי אליעזר במה שפוסל חליצה בלידה, ואין הלכה כמותו במה שמכשיר חליצה בשמאל: ג חליצה ולא קראה חליצתה כשרה. דכי כתב רחמנא ככה דמשמע עיכובא, אמעשה הוא דכתיב (דברים כ"ה) ככה יעשה לאיש, וקריאה דיבור בעלמא הוא: דבר שהוא מעשה באיש. כגון חליצה שהאשה עושה מעשה בגופו של איש, לאפוקי רקיקה דלאו מעשה בגופו של איש הוא: ד החרש שנחלץ חליצתו

בגדול שהוא יכול להלך בו, או בקטן שהוא חופה את רוב רגלו, חליצתה כשרה. חליצה בלידה חליצתה כשרה, ורבי אליעזר פוסל. בשמאל חליצתה פסולה, ורבי אליעזר מכשיר: ג חליצה ורקקה, אבל לא קראה, חליצתה כשרה. קראה ורקקה, אבל לא חליצה, חליצתה פסולה. חליצה וקראה, אבל לא רקקה, רבי אליעזר אומר, חליצתה פסולה. רבי עקיבא אומר, חליצתה כשרה. אומר רבי אליעזר, ככה יעשה, כל דבר שהוא מעשה, מעכב. אומר לו רבי עקיבא, משם קראה, ככה יעשה לאיש, כל דבר שהוא מעשה באיש: ד החרש שנחלץ והחרשת

sister-in-law performed *halitzah*; or if *halitzah* was performed on a minor, the *halitzah* is invalid [i.e., regarding a deaf mute who submitted to *halitzah* and a deaf mute sister-in-law who performed *halitzah*, both are invalid in the sense that the levirate bond is not, thereby, severed and she must be taken in levirate marriage and then divorced

שְׁחִלְצָהּ, וְהַחֲלִיצָתָ לְקָטָן, חֲלִיצַתָּהּ פְּסוּלָה. קָטָנָה שְׁחִלְצָה תַּחֲלִיץ מִשְׁתַּגְּדִיל. וְאִם לֹא חֲלִיצָה, חֲלִיצַתָּהּ פְּסוּלָה: הִיא חֲלִיצָה בְּשׁוֹנִים, אוֹ בְּשִׁלְשָׁה, וְנִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קָרוֹב אוֹ פְּסוּל, חֲלִיצַתָּהּ פְּסוּלָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן וְרַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר מְכַשְׁרִין. וְעָשָׂה בְּאֶחָד שְׁחִלְץ בִּינוּ לְבִינָה בְּבֵית הָאֲסוּרִים, וְבָא מְעֵשֶׂה לְפָנֵי רַבִּי עֲקִיבָא וְהִכְשִׁיר: וְ מִצְוֹת חֲלִיצָה, כָּאֵלּוּ הוּא

if she is to marry at all (see Tosfot Yom Tov). Regarding the third case of our Mishnah that of a *halitzah* performed on a minor, it is invalid, yet she may not be taken in levirate marriage after such a *halitzah* and requires an additional valid *halitzah* (this last statement is according to Rabbi Meir; however, according to the Sages, whom the *halachah* follows, *halitzah* performed on a minor has no validity at all and is of no consequence). [A sister-in-law] who performed *halitzah* while she was a minor must again perform *halitzah* when she becomes of age; and if she does not again perform it, her *halitzah* is invalid [yet she may not be taken in levirate marriage].

(5) If [a sister-in-law] performed *halitzah* in the presence of two or in the presence of three and one of the three was discovered to be a relative or one in any other way unfit [to act as judge, and thereby, there were only two proper judges remaining], her *halitzah* is invalid; but Rabbi Shimon and Rabbi Yohanan Ha-Sandlar declare it valid. And it once happened that a man submitted to *halitzah* privately between himself and herself in a prison [and two persons witnessed the event from outside the prison], and when the case came before Rabbi Akiva he declared the *halitzah* valid [the *halachah* follows the first view of the Mishnah].

(6) [This is the procedure in the performance of] the commandment of *halitzah*:

רַבְּנֵי עוּבְדֵיהֶּ מְבַרְטְנוּרָא

פְּסוּלָה. שְׂאִינוּ פוֹטְרָה בְּמָקוֹם שִׁישׁ אַח אַחֵר כְּשֶׁר: וְהַחֲרַשְׁתָּ שְׁחִלְצָה פְּסוּלָה. שְׂהִיא עֲצֻמָּה אִינְה נְפֹטְרָת בְּחִלְצַתָּהּ, וְאִין לָה תְּקֵנָה אֵלָא בִּיבּוּם, וְאִם רִצָּה אַחֵר כִּךְ לְהוֹצִיא יוֹצִיא בְּגֹט: וְהַחֲלִיצָתָ לְקָטָן חֲלִיצַתָּהּ פְּסוּלָה. כֹּל הַיָּבָמָה דְּתַנְיִין בְּפֶרְקִין חֲלִיצָה פְּסוּלָה, אִינְה יְכוּלָה לְהַתִּיבָם אַחֵר אוֹתָהּ חֲלִיצָה וְצָרִיכָה חֲלִיצָה אַחֲרָת מְעַלִּיתָא לְהַתִּירָה לְעַלְמָא. וְהָאִי תְּנָא דְקָרִי לְחִלְצַתָּ קָטָן חֲלִיצָה פְּסוּלָה דְּמִשְׁמַע שְׁפוּסָה מִלְּהַתִּיבָם, ר' מֵאִיר הִיא, דְּאִילוּ רַבְּנֵי אִמְרֵי אִין בְּחִלְצַתָּ קָטָן כְּלוּם וְלֹא נְפֹסָה מִלְּהַתִּיבָם. וְהַלְכָה כְּחַכְמֵיהֶם: הִיא חֲלִיצָה בְּשׁוֹנִים. כְּשֵׁרִים: אוֹ בְּשִׁלְשָׁה. וְהִיא אֶחָד מֵהֶם קָרוֹב אוֹ פְּסוּל, דְּלֹא נִשְׁתִּירָו כִּי אִם שְׁנַיִם כְּשֵׁרִים: חֲלִיצַתָּהּ פְּסוּלָה. וְכֵן הַלְכָה שְׂאִין חֲלִיצָה כְּשֶׁרָה בְּפָחוּת מִשְׁלֹשָׁה:

He [the levir] and his deceased brother's wife come to the Court, and [the latter] offer him such advice as is suitable to his condition [as, for instance, whether the respective ages of the parties are likely to be conducive to a happy union], for it is said, "Then the elders of his city will call him and speak to him." (Deuteronomy 25:8) She then announces: "My husband's brother refuses to perpetuate his brother's name in Israel — he does not wish to perform the obligation incumbent upon my husband's brother, with me."

(ibid., verse 7) Then he makes the declaration: "I do not wish to take her." (ibid., verse 8) [These formulae] were always spoken in the holy tongue [i.e., as they appear in Scripture]. "Then his brother's wife should approach him before the elders and remove his shoe from his foot. And she will spit before his face," (Deuteronomy 25:9) such spittle as the judges can see, and she raises her voice and says: "Thus will be done to the man who will not build up his brother's household!" (ibid.) Thus far [i.e., to the end of verse 9] they used to recite. When, however, Rabbi Horcanos, under the terebinth at Kefar Etam, once dictated the reading and completed the entire section, [to the end of verse 10], the practice was established to complete the entire section. "And that family will be called in Israel, The family of the one whose shoe was removed." (Deuteronomy 25:10) It is a commandment for the judges [i.e., that when she states "And that family will be called in Israel," the judges reply "The family of the one whose shoe was removed"] and not for the pupils [who happen to be present when the *halitzah*

ויבמתו לבית דין, והן משיאין לו עצה ההוגנת לו, שנאמר, (דברים כה) וקראו לו זקני עירו ודברו אליו. והיא אומרת, מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל, לא אבה יבמי. והוא אומר, לא חפצתי לקחתה. ובלשון הקדש היו אומרים. ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים וחלצה נעלו מעל רגלו וירקה בפניו, רק הנראה לדינים. וענתה ואמרה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו, עד כאן היו מקרין. וכשהקרא רבי הרקנוס תחת האלה בכפר עיטם וגמר את כל הפרשה, החזקו להיות גומרים כל הפרשה. ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל. מצוה בדינין, ולא מצוה בתלמידים. רבי יהודה אומר,

רבנו עובדיה מברטנורא

ו עצה ההוגנת לו. אם הוא ילד והיא זקנה, הוא זקן והיא ילדה, אומרים לו מה לך אצל ילדה מה לך אצל זקנה כלך אצל שכמותך: **קוראה מאן יבמי.** וקורא, לא חפצתי לקחתה. חולצת ורוקקת וקוראה, ככה יעשה לאיש. והלכה כרבי יהודה דאמר מצוה על כל העומדים שם לומר חלוץ הנעל חלוץ הנעל חלוץ הנעל:

ceremony is being performed]. Rabbi Yehudah, however, ruled: It is a duty incumbent upon all present to cry, “the one whose shoe was removed, the one whose shoe was removed, the one whose shoe was removed.” [The *halachah* follows Rabbi Yehudah.]

מִצְוָה עַל כָּל הָעוֹמְדִים שָׁם לֹאמַר, הַלּוּץ הַנֶּעֱלָ, הַלּוּץ הַנֶּעֱלָ, הַלּוּץ הַנֶּעֱלָ:

eMishnah.com